

**НІЖИНСЬКА ВОКАЛЬНА ШКОЛА:
ВІХИ РОЗВИТКУ ТА ПРЕДСТАВНИКИ**

У статті визначено віхи розвитку ніжинської вокальної школи, а також форми культуротворчої, виконавської, науково-методичної діяльності її представників у контексті різножанрової спадщини, сценічно-виконавських традицій вокального мистецтва в музичній культурі України на зламі ХХ–ХХІ ст.

Ключові слова: *музична регіоніка, ніжинська вокальна школа, культуротворчість, музичне середовище.*

Шляхи осмислення феномена "ніжинська вокальна школа" є важливими в контексті сучасних досліджень музичної регіоніки – системи знань про культуротворчі процеси у великих, малих містах України, функціонування в них музичного середовища як своєрідного культурного соціо-локусу (В. Кузик), сформованого діяльністю митців-композиторів, фольклористів, виконавців регіональних виконавських шкіл. У сучасному музично-інформаційному просторі держави вони позиціонуються як ознака безперервності культурно-освітнього, художньо-естетичного розвитку особистостей-професіоналів та аматорів, різних верств міського населення. Актуальність цих процесів підтверджують сьогочасні дослідження, що знаходяться на перетині музичної культурології, історії та теорії музики, різножанрового виконавського, зокрема вокального мистецтва, та його представників – співаків, педагогів, науковців.

У контексті теми статті привертають увагу праці науковців, особіно доктора культурології В. Г. Антонюк – авторки культурологічної моделі української вокальної школи [1-3]; дослідження Ж. В. Дедусенко, присвячене розкриттю феномена "школа" в системі виконавської діяльності [4]; праці науковців М. А. Жишківич щодо історії та представників львівської вокальної школи [5]; В. М. Малиневської – про шляхи удосконалення вокально-методичної та практичної підготовки майбутніх учителів музики в контексті педагогічної спадщини видатних педагогів-вокалістів [6]. Статті аспірантів, здобувачів регіональних вишів, як-от: Запорізького національного університету, Ніжинського державного класичного університету імені Миколи Гоголя, які висвітлюють історичні аспекти розвитку української вокальної школи ХХ ст. [7], підготовки вчителя музики до вокально-педагогічної діяльності в загальноосвітній школі [8], напрями вибору репертуару, як-от у репертуарно-методичному посібнику "Вокальні твори на вірші поетів-випускників Ніжинської гімназії вищих наук князя Безбородька" [9].

Метою статті є прагнення висвітлити значення культуротворчості представників ніжинської вокальної школи в контексті сучасних проблем музично-інформаційного простору України.

Історичними підвалинами її формування було музичне середовище міста Ніжин – райцентру Чернігівської області. Серед об'єктивних передумов становлення ніжинської вокальної школи – форми культурно-мистецького життя міста XVII-XX століть, які сприяли розвитку співочої культури, а саме: діяльність музичних цехів у другій половині XVII ст., розвиток культової сакральної музики в церквах XVIII ст.; культурно-просвітницькі музичні традиції в закладах освіти XIX ст. та поширення вокального й інструментального домашнього музикування; концертно-виконавська діяльність музикантів-аматорів, професіоналів-викладачів закладів освіти Ніжина ХХ – початку ХХІ ст. в Україні та за її межами.

Як відомо, в стінах Гімназії князя Безбородька відбувалися вистави аматорського театру, де грали Микола Гоголь, Нестор Кукольник, Євген Гребінка, звучав симфонічний оркестр.

У другій половині XIX ст. співочі традиції Ніжина продовжили кобзарі, зокрема П. Братиця, якого в книзі "Про народну пісню і народність в музиці" увіковічив М. В. Лисенко. Свій творчий внесок у формування вокальних виконавських традицій на початку ХХ ст. зробила перша народна артистка України Марія Заньковецька, що мала особливої краси тембр мецо-сопрано й виконувала партії з опер С. Гулака-Артемівського ("Запорожець за Дунаєм"), М. Лисенка ("Наталка Полтавка", "Утоплена", "Чорноморці"), П. Чайковського ("Пікова дама"), Дж. Верді ("Аїда", "Ріголетто"). Її творчим побратимом був земляк Федір Проценко, співак і хормейстер, батько Андрія Проценка – видатного українського музиканта, професора класу флейти Київської консерваторії (нині НМАУ ім. П. І. Чайковського).

Музично-творча діяльність цих митців на ниві музично-театральної, вокально-хорової музики в першій половині ХХ ст. створила підґрунтя для професіоналізації інструментального, вокального, хорового виконавства в Ніжині. Послідовницею їх мистецької місії була співачка й педагог Марія Федорівна Бровченко – випускниця в 1956 р. класу вокалу Марії Литвиненко-Вольгемут – професора кафедри співу Київської державної консерваторії (нині НМАУ) ім. П. І. Чайковського, народної артистки України. Саме М. Ф. Бровченко (роки життя 1919-2009) стала першою викладачкою вокалу кафедри музики і співів, згодом реформованої в музично-педагогічний факультет (нині – факультет культури і мистецтв).

Наступні сорок років концертно-виконавської, музично-педагогічної діяльності М. Ф. Бровченко, що була увінчана в 1997 р. званням "Заслужена артистка України", сприяли формуванню й розвитку ніжинської вокальної школи. Її навчально-методичні засади педагогічної й виконавської діяльності

підкріплені творчими здобутками студентів класу. З поміж учнів народна артистка України Алла Кудлай, заслужена артистка Росії Людмила Циндрік, заслужені працівники культури України С. Голуб, О. Варьоха, В. Малиневська. Любов до співу привила вона тоді ще зовсім юним співакам, а нині заслуженим артистам України дуєту Любові і Віктора Анісімових.

Яскравим прикладом авторитетності М. Ф. Бровченко було її визнання не тільки в колі студентів класу, а й тих, хто чув її чарівний спів, вважав її еталоном професійної довершеності. Так, слова вдячності М. Ф. Бровченко за підтримку в навчанні крізь десятиліття життя зберігає Володимир Іванович Рожок, народний артист України, доктор мистецтвознавства, ректор НМАУ ім. П. І. Чайковського, в минулому – студент Ніжинського училища культури і мистецтв ім. М. Заньковецької, в якому викладала вокал Марія Федорівна. Під час приїздів на гостини до Ніжина він завжди цікавився творчою долею улюбленої співачки. Завдяки йому після вимушеної у 1990-ті роки перерви вона повернулася на музично-педагогічний факультет, щоби з новою силою готувати студентів до участі й перемог у конкурсах у Запоріжжі, Києві. Це Оксана Кривець, О. Білошапка, Алла і Сергій Бусло. Як досвідчена артистка, що грала на сценах Ніжинського, Прилуцького, Закарпатського музично-драматичних театрів, співачка прививала студентам любов до театру, в якості режисера-постановника зі студентами факультету в Університеті здійснювала вистави за творами П. Ніжинського ("Вечорниці"), С. Гулака-Артемівського ("Запорожець за Дунаєм"), М. Лисенка ("Наталка Полтавка"). У такий спосіб М. Бровченко-педагог продовжувала традиції вокального мистецтва М. Литвиненко-Вольгемут на заняттях в класі, збагачувала музично-естетичний досвід слухачів різних вікових груп на концертах. Свідченням визнання творчості виконавиці слугували схвальні відгуки на шпальтах міської ("Вісті"), республіканської ("Українська музична газета") періодики, як-от статті з промовистими назвами: "Солов'ї не переводяться", "Камертон світлої душі", "На студентській сцені – опера", "Пісня, що наснажує серця".

У такий спосіб в культуротворчій діяльності М.Ф.Бровченко як співачки, педагога, актриси, режисера-постановника кристалізувалися ознаки виконавської вокальної школи: виконавський професіоналізм, музично-педагогічна діяльність, науково-методична робота. Вони означені історичними віхами 1960-х – початку 2000 років, які сформулюємо в три етапи.

Перший – 1960-1970-ті роки – започатковують риси професіоналізації вокального мистецтва в Ніжині, представленого активною концертно-виконавською діяльністю М.Ф. Бровченко, студентів її класу. Добре відоме було Ніжину, Чернігівщині, Україні в 1970-ті роки вокальне "Золоте тріо" у складі Н.Д.Даньшиної, С.М.Козлової, А.Ф.Щербак, яке стало переможцем (Диплом I ступеня й Велика золота медаль) республіканського конкурсу в Києві та у телетурнірі "Сонячні кларнети" в 1971 році. У ті ж роки срібну та бронзову медалі на Республіканському конкурсі отримав вокальний дует у складі Геннадія та Володимира Вовків. Після навчання в Інституті солістами київських колективів працювали її учні: Н. Ставицька ("Думка"), Л. Шеховцова (камерний хор ім. Б. М. Лятошинського), М. Лященко (капела бандуристів України); звання "Заслужена артистка Росії" отримала Л. Волох. У цей період було сформовано творчо-потенційний, навчально-пізнавальний, соціально-комунікативний критерії діяльності, які стали в подальшому засадничими для представників ніжинської вокальної школи.

Другий етап – 1980-1990-ті роки – характеризувався урізноманітненням виконавських традицій концертно-сценічної діяльності молодих фахівців-педагогів вокалу, яких навчила М. Ф. Бровченко. Нині це представники старшої генерації її класу вокалу: С.М.Козлова, В. М. Курсон, В. І. Коробка, А. Б. Хоменко. Впродовж цього періоду М. Ф. Бровченко виробила науково-методичну систему, сутність якої становив не типово-узагальнюючий, а конкретно-індивідуальний підхід до студента. Нею була створена, за висловом В. Малиневської, власна методика навчання "з голосу", як засобу формування вокально-звукових ідеалів. "Із досконалою ясністю вона показувала як потрібно і як не потрібно співати. Зміст і сила цих показів полягали в тому, що різниця між позитивним і негативним була надзвичайно виразною" [5, 205]. Донині не втрачають своєї актуальності педагогічні питання методики М. Ф. Бровченко, як-от усвідомлення процесу звукоутворення, темброва рівність звуку, розвиток вокального слуху, вибір репертуару, пов'язаного з технічно-виконавськими здібностями студента, удосконалення техніки його голосу. Тонка творча інтуїція, досвід власного акторського життя на сцені Ніжинського драматичного театру імені М. Коцюбинського дозволили педагогу М.Ф.Бровченко, що володіла прекрасним лірико-драматичним сопрано, органічно поєднувати педагогічну, сценічно-виконавську, режисерську діяльність на факультеті. Адже впродовж 40-річчя діяльності нею разом зі студентами проведено понад 500 концертів! Не випадково творчим кредо М. Бровченко був вислів "вчити молодих піснею зворушувати серця". П'ять Лауреатів всеукраїнських студентських мистецьких конкурсів (О. Кривець, О. Білошапка, Алла і Сергій Бусло, О. Заболотна), режисура акторської гри студентів у музично-театральних виставах за творами українських композиторів – це свідчення життєвості музично-освітнянських традицій М.Ф. Бровченко, спрямованих на виховання в майбутніх вчителів музики навичок мистецького самовдосконалення, творчого ставлення до процесу навчання, пошуку нових сценічно-виконавських форм для популяризації творів національної та світової музичної класики.

Третій період зросту вокального виконавства припадає на кінець 1990-х – початок XXI ст. і стверджує сформованість ніжинської виконавської вокальної школи як структурно-цілісного організму, де органічно співіснують високий виконавський професійний рівень педагогів-вокалістів, їх успіхи в підготовці студентів, у подальшому – лауреатів міжнародних та всеукраїнських академічних, естрадних конкурсів; видання посібників та підручників з вокалу. Цей період свідчить про продовження

та збагачення мистецьких традицій М.Ф.Бровченко викладачами секції вокалу кафедри вокально-хорової майстерності, особіно С. М. Козловою, В. М. Курсоном, А. Б. Хоменко, заслуженими діячами мистецтв України Л. В. Костенко та Л. Ю. Шумською – диригентами університетського молодіжного хору "Світич" – незмінного учасника творчих концертів М. Ф. Бровченко. Зокрема, вже на заслуженому відпочинку співачка подарувала ніжинцям, гостям міста в червні 1999 р. Бенефіс з нагоди 80-річчя, співала легко і прозоро "на верхах" улюблену українську народну пісню "Стоїть гора високая", а глядачі переповненої Зали міського Будинку культури змогли ще раз насолодитися співом її учнів: Алли Кудлай, дуету Любові та Віктора Анісімових, подружжя Завальських та їх донечок – нині учасниці шоу-дуету "Алібі", Валерія Курсона (драматичний тенор), Наталії Данишиної (ліричне сопрано), Світлани Козлової (ліричне сопрано), Валентини Малиневської (ліричне сопрано), Валентини Коробки (меццо сопрано), Алли Хоменко (ліричне сопрано), Н.Крутько (естрадний спів), грою довгий час незмінної піаністки-концертмейстера В. А. Розен, концертмейстерів С. Матвієнко, Т. Ляшенко. В цій творчій завзятості М. Ф. Бровченко простежувалася її безмежна закоханість і відданість вокальному мистецтву, які були передані своїм колегам і студентам.

Особливу роль для збереження в музичному середовищі Ніжина культуротворчих традицій М. Ф. Бровченко, а саме проведення концертів, конкурсів, фестивалів, зіграли професори кафедри вокально-хорової майстерності НДУ ім. М.Гоголя, хормейстери Л.Ю. Шумська та Л. В. Костенко. Зокрема, Л.Ю. Шумська доклала зусилля щодо присвоєння Марії Федорівні звання "Заслужена артистка України", популяризувала концертно-виконавські традиції М. Бровченко під час організації та проведення з 2001 р. з колегами факультету, хоровими колективами Училища культури і мистецтв ім. М. Заньковецької, музичної та школи мистецтв Ніжина фестивалю Ніжин-хор-фест, Всеукраїнського юніорського конкурсу вокально-хорової майстерності. Його учасники мали нагоду слухати видатних вокалістів, як-от Євгенію Мірошниченко, Валентину Антонюк, Валерія Буймістера, Віктора Субачева, Ларису Роговец, Зою Рожок, Фемі Мустафаєва, вистави артистів Оперної студії НМАУ ім. П.І.Чайковського. У такому зірковому реєстрі виконавців, які співали на ніжинській сцені, простежується діалектична взаємодія одиничного, загального та особистого, що продовжує традиції організаційно-творчої концепції культурно-історичного розвитку музичного середовища Ніжина – потужного самобутнього соціолокусу Чернігівщини.

У контексті наступності культурно-освітніх традицій М.Ф.Бровченко простежується концертно-виконавська діяльність викладачів факультету як приклад для творчого самовдосконалення студентів – майбутніх вчителів музики в школі. Показовою є, зокрема, концертно-сценічна діяльність вокального дуету у складі А. Хоменко і В. Коробки – незмінних учасниць міських, обласних, республіканських мистецьких проектів, як-от тематичних концертів пам'яті П.Чайковського, Є. Гребінки, М. Шекун-Коломійченко, М. Бернеса в Ніжині, в Києві – в концертних залах "Золоті ворота", "Галерея Лаври", в Музеї М.Заньковецької, Будинку-музеї М.Лисенка, під час міжнародних турне до Франції, Італії молодіжного хору "Світич" за участі А.Б. Хоменко.

Привертає увагу творчість заслуженого працівника культури України Наталії Дмитрівни Данишиної, яка в 1961 р. була учасницею вокального ансамблю від Інституту на Міжнародному фестивалі молоді і студентів у Москві, де співала зі славетним М. Кондратюком, тоді ще солістом хору ім. Г. Верьовки. Більше трьохсот концертів за сорок творчих років співпраці з піаністкою В. Розен співачка провела в містах і селах Чернігівщини, для школярів міста, районів області. У 1965-1971 рр. Н. Данишина виступала в складі названого вище вокального ансамблю "Золоте тріо", щорічно давала звітні тематичні концерти в ніжинському Будинку культури: "Минулых лет очарованье", "Нам дороги эти позабыть нельзя", "Многое вспомнишь, давно позабытое", "Это было недавно, это было давно", "Рідна мати моя", "Пісні дзвонкової криниці", "Пісні за замовленням", виступала в Лебедині – своїй малій батьківщині з концертами в Будинку-музеї Бориса Гмирі.

Багато сторінок музичного життя Ніжина пов'язано з іменем викладача і співака Валерія Миколайовича Курсона. Розпочата ним у 1970 р. в Києві на сцені Палацу "Україна" концертно-виконавська діяльність, де він виконував "Вальс ніжинських студентів" з нагоди 150-річчя вузу, й донині слугує студентам прикладом високого професіоналізму, сценічно-артистичної довершеності в роботі з пісенним жанром. Упродовж 30-ти років музично-педагогічної діяльності В. Курсон, в минулому – Лауреат обласного 1973 р. конкурсу вокалістів "Молоді голоси", проводить щорічні звітні концерти зі студентами класу вокалу, впродовж 2005-2012 років підготував 7 лауреатів всеукраїнських молодіжних конкурсів, зокрема С. Руденко, Ю. Ільчук, О. Гриценко, співпрацює з оркестром народних інструментів факультету культури і мистецтв.

Цікавий творчий тандем на концертах з В. М. Курсоном впродовж 1980-2000-х років організувала співачка й педагог С. М. Козлова – учасниця вище названого "Золотого тріо", наступниця культуротворчих традицій концертної (дала близько 200 виступів), методичної діяльності М. Бровченко.

На зламі ХХ – ХХІ століть музичне середовище Ніжина представлене концертно-виконавською діяльністю Н. В. Крутько, викладачки секції вокалу, представниці середньої генерації вихованців В. М. Курсона. Її сольні концерти "Світло кохання" (1997 р.), "В Різдвяну ніч на коляду" (2000 р.), "З коханням, піснею, весною" (2003 р.), "Невзирая на смотря" (2007 р.), "Времени – нет" (2012 р.), перемоги її студентів на всеукраїнських фестивалях стали ознакою розвитку концертно-виконавських традицій в жанрі естрадної музики на факультеті, Училищі культури і мистецтв, музичній школі. В контексті навчання

естраднему співу вона заохочує студентів факультету (Довгаль С., Шевельова Т.), учнів музичної школи (Т. Голуб, А. Шалай, Є. Солошенко) до участі в конкурсах, як-от "Первоцвіт-надія"-2005 (Київ); "Золота нота"-2005, "Пісня на біс"-2006 (м. Дніпропетровськ), важливих для удосконалення власної естрадно-виконавської майстерності. Безперечно лідером за кількістю переможних виступів на всеукраїнських вокальних конкурсах у Києві, Івано-Франківську, Житомирі став студент IV курсу Сергій Гладарьов класу вокалу А. Б. Хоменко. Так, його участь в музичному конкурсі "Солоспів-2012", який проходив в Києві в рамках XI міжнародного фестивалю документальних фільмів "Кінолітопис-2012", увінчалася званням Лауреата (1 місце), що надихало на подальше самовдосконалення, закономірною вершиною якого стала в листопаді 2012 р. участь у I турі міжнародного конкурсу ім. М. Лисенка в номінації "вокальний спів", Гран-прі на міжнародному фестивалі-конкурсі молодих виконавців вокальної майстерності "Мелодії Полісся-2013" в м. Житомирі. Змагання майбутнього вчителя музики поруч з конкурсантами – студентами консерваторій, зокрема, на міжнародному 2013 р. вокальному конкурсі ім. М. Лисенка свідчило про достатньо високий професійний рівень виконавської підготовки студента С. Гладарьова класу вокалу А. Б. Хоменко (концертмейстер Г. Брюзгіна). Загалом когорта студентів-лауреатів та дипломантів міжнародних, всеукраїнських конкурсів та фестивалів періоду 1990-2013-х років свідчить про результативність вироблених М. Ф. Бровченко, осібно педагогами-вокалістами кафедри вокально-хорової майстерності факультету культури і мистецтв НДУ ім. Миколи Гоголя основ ніжинської виконавської вокальної школи, які слугують розвитку культуротворчості в музичному середовищі сучасного Ніжина, виконавських традицій української вокальної школи.

Відтак, віхи становлення та розвитку ніжинської вокальної школи як життєдіяльної системи культуротворчості педагогів-вокалістів, студентів закладів музичної освіти й культури Ніжина на зламі ХХ-ХХІ ст. свідчать про наявність високого професіоналізму, наступності виконавських традицій, форм їх науково-методичного втілення як стійких першорядних критеріїв виконавської школи. Їх практичній реалізації сприяла концертна, педагогічна діяльність М. Ф. Бровченко, примножена її послідовниками заради збереження сценічно-виконавських традицій українського вокального мистецтва, різножанрової спадщини композиторів в національному та зарубіжному сучасному музично-інформаційному просторі.

Література

1. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія / В. Г. Антонюк. – К., 1999.
2. Антонюк В. Г. Школа сольного співу НМАУ ім. П.І. Чайковського / В. Г. Антонюк // Академія музичної еліти України: історія та сучасність: До 90-річчя НМАУ ім. П. І. Чайковського / Авт.-упоряд.: А. П. Лашченко та ін. – К.: Муз. Україна, 2004. – С. 435-454.
3. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) / В. Г. Антонюк ; підручник з грифом МОН України "Для студентів музичних вчз". – Вид. 2-ге. – К., 2012.
4. Дедусенко Ж. В. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції / Ж. В. Дедусенко: автореф. дис. канд. мистецтвознавства. – НМАУ ім. П. І. Чайковського. – К., 2002. – 20 с.
5. Жишкович М. Львівська вокальна школа: шлях у часі і просторі / М. Жишкович // Солоспів: Культурно-мистецький часопис кафедри сольного співу Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. – 2011. – № 2. – С. 6-7.
6. Малиневська В. М. З досвіду формування співочого голосу у класі М. Ф. Бровченко / В. М. Малиневська // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. – Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2004. – № 2. – С. 203-206.
7. Гринь Л.О. Історичний аспект розвитку української вокальної школи ХХ сторіччя. / Л.О. Гринь // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1 (17). – С. 45-49.
8. Хоменко А. Б. Постановка голосу : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. вчителів музики шкіл різного типу / А. Б. Хоменко, В. І. Коробка, В. М. Курсон, Н. В. Крутько. – Ніжин: Вид-тво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – 128 с.
9. Вокальні твори на вірші поетів-випускників Ніжинської гімназії вищих наук князя Безбородька: Репертуарно-методичний посібник для студентів музичних факультетів / Укл.: Хоменко А. Б., Коробка В. І. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2005. – 111 с.
10. Кавунник О.А. Музиканти Ніжина: музично-краєзнавчий довідник / О. А. Кавунник // Передмова Г. В. Самойленка. – Ніжин: Міланік, 2008. – 180 с.

References

1. Antoniuk V. H. Ukrainska vokalna shkola: etnokulturolohichnyi aspekt : monohrafiia / V. H. Antoniuk. – K., 1999.
2. Antoniuk V. H. Shkola solnoho spivu NMAU im. P. I. Chaikovskoho / V. H. Antoniuk // Akademiia muzychnoi elity Ukrainy: istoriia ta suchasnist: Do 90-richchia NMAU im. P. I. Chaikovskoho / Avt.-uporiad.: A. P. Lashchenko ta in. – K.: Muz. Ukraina, 2004. – S. 435-454.
3. Antoniuk V. H. Vokalna pedahohika (solnyi spiv) / V. H. Antoniuk ; pidruchnyk z hryfom MON Ukrainy "Dlia studentiv muzychnykh vnz". – Vyd. 2-he. – K., 2012.
4. Dedusenko Zh. V. Vykonavska pianistychna shkola yak rid kulturnoi tradytsii / Zh. V. Dedusenko: avtoref. dys. kand. mystetstvoznavstva. – NMAU im. P. I. Chaikovskoho. – K., 2002. – 20 s.
5. Zhyshkovych M. Lvivska vokalna shkola: shliakh u chasi i prostori / M. Zhyshkovych // Solospiv: Kulturno-mystetskyi chasopys kafedry solnoho spivu Lvivskoi natsionalnoi muzychnoi akademii im. M. V. Lysenka. – 2011. – № 2. – S. 6-7.

6. Malynevska V. M. Z dosvidu formuvannia spivochoho holosu u klasi M. F. Brovchenko /V. M. Malynevska // Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia. – Psykholoho-pedahohichni nauky. – Nizhyn, 2004. – № 2. – S. 203-206.

7. Hryn L.O. Istorychnyi aspekt rozvytku ukrainskoi vokalnoi shkoly KhKh storichchia. / L.O. Hryn // Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. – 2012. – № 1 (17). – S. 45-49.

8. Khomenko A. B. Postanovka holosu : navch.-metod. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. vchyteliv muzyky shkil riznoho typu / A. B. Khomenko, V. I. Korobka, V. M. Kurson, N. V. Krutko. – Nizhyn: Vyd-tvo NDU im. M. Hoholia, 2011. – 128 s.

9. Vokalni tvory na virshi poetiv-vypusknikov Nizhynskoi himnazii vyshchykh nauk kniazia Bezborodka: Repertuarno-metodychni posibnyk dlia studentiv muzychnykh fakultetiv / Ukl.: Khomenko A. B., Korobka V. I. – Nizhyn: Vydavnytstvo NDU im. M. Hoholia, 2005. – 111 s.

10. Kavunnyk O.A. Muzykanty Nizhyna: muzychno-kraieznavchyi dovidnyk / O. A. Kavunnyk // Peredmov H. V. Samoilenka. – Nizhyn: Milanik, 2008.– 180 s.

Кавунник Е. А.

Нежинская исполнительская школа: этапы развития и представители

В статье определены этапы развития нежинской вокальной школы, формы культуротворческой, исполнительской, научно-методической деятельности её представительниц в контексте разножанрового наследия, сценично-исполнительских традиций национального искусства в музыкальной культуре Украины на рубеже XX-XXI веков.

Ключевые слова: музыкальная регионалистика, нежинская вокальная школа, культуротворчество, музыкальная среда.

Kavunnyk O.

The Nizhyn's performance school: main periods, representative

The period of development of Nizhyn's vocals school, performance, science-methodical research, representatives in the context of different genres heritage, performance traditions of national art in the musical culture in Ukraine XX-XXI are analyzed.

On the boundary of the XX-XXI centuries researches on musical art in a regional aspect, specifically, the activity of music schools as constituents of the cultural environment which historically got moulded in the cities and towns of Ukraine remain among the priority trends. Functioning of each of them in the musical and informational space of this country is viewed as a vestige of continuity of the artistic development of rendition, especially vocal art.

The numerous researches on musical culturology, history and theory of music ethno- artology predetermine the topicality of the problems of regional musical rendition schools. It especially concerns the researches of Dr. V.G.Antonyuk, M.A. Zhyshkovich, V.M. Valynevska as well as those of postgraduate students, scientific degree claimants from some regional higher educational establishments, such as Zaporizhzhya national university and Nizhyn Gogol state classical university.

The goal of the article is to single out the significance of the cultural activity of some representatives of the Nizhyn vocal school in the context of the present day culture and art problems of Ukraine.

The basis for professionalization, particularly, vocal rendition in Nizhyn on the boundary of the XX-XXI centuries, was built up by the natives of the town Maria K.Zankovetska – a theatre actress and a singer, as well as Fedir D. Protsenko – a singer, a choir conductor and an educationalist. A descendant of their art mission was Maria F. Brovchenko, – a singer and a teacher who during her 50 years of creative activity was destined to become the founder of the Nizhyn vocal rendition school.

V.F.Brovchenko, a singer, educationalist, an actress, a stage manager. She was a 1956 graduate of the vocal class of Professor Maria Lytvynenko-Volgemut in Kyiv Conservatoire named after P.I.Chaikovsky (now: NMAU). As a result of the cultural creative activity of M.F.Brovchenko got crystallized such peculiarities of the Nizhyn vocal school as professionalism, succession of traditions of educational and concert activities, scientific and methodological work.

The first stage of professionalization of the vocal art in Nizhyn are the 1950-1970 years. This period is marked by active vocal rendition activity of M.F. Brovchenko as a vocalist and educationalist of the Gogol Institute-University, as well as that of the students of her academic group. Within this period was formed the creative-potential, teaching and cognitive, social and communicative criteria (sides, aspects) of their activity, which later on became basic for many representatives of the Nizhyn vocal school.

The second stage – the 1980-1990-ies – was marked by diversification of masterly performance traditions of the concert-stage activity of some young teachers of the vocal who had been taught by M. F. Brovchenko. They are represented by the senior generation of her academic class, namely, by S.M.Kozlova, V.M.Kurson, V. I.Korobka, A.B. Khomenko. Within this period of activity M.F. Brovchenko worked out a scientific and methodological system, whose essence was not a type generalizing but a concrete individual approach to students. As V.M. Malynevska put it, M.F.Brovchenko created her own teaching techniques " from the voice" as a means of forming vocal and sound ideals.

The third stage of perfecting of vocal skills in the Nizhyn Gogol state University lasted from the end of the 1990-ies until the beginning of the XXI century and testifies to maturity of the Nizhyn vocal school as a structurally integral organism, where organically co-exist masterly performance of the vocalists- educationalists, their good progress in training future laureats of all-national and international academic and variety actors competitions, in publishing manuals on the vocal art.

The period certifies to the continuation of M.F.Brovchenko's art traditions by the above-mentioned teachers of the vocal section of the choir of vocal and choir skill and by L.Y. Shumska and L.V. Kostenko, – the conductors of the university's youth choir "Svitych" which is an unflinching participant of the numerous creative concerts of V.F. Brovchenko. The concerts, competitions and festivals of works of choir-vocal Ukrainian and foreign music strengthened the cultural traditions of M.F.Brovchenko in the Nizhyn musical environment. Many outstanding present day artistes, such as

Eugenia Miroshnychenko, Valentyna Antonyuk, Valery Buimister, Victor Subachev, Larysa Rogovets, Zoya Rozhok, Femi Mustafayev used to come to Nizhyn with their concerts.

The of many years' standing pedagogical and concert activities of the vocal section teachers of the then musical-pedagogical department, such as N.D.Danshyna, V. M.Kurson, N.V.Krutko and the vocal duet of A.B. Khomenko and V.I. Korobka, as well as the participation of their students in numerous local, regional and all-national art projects on the boundary of the XX-XXI centuries have reaffirmed the vital power of the cultural traditions of the singers of Nizhyn.

Thus, the generally accepted criteria of masterly performance, such as a high professional level, successiveness of traditions of performing, the forms of their scientific and methodological implementation are represented in the environment of the Nizhyn vocal school as an active system directed at the culture – creative activity of young singers – in the local, regional, all-national and international space on the boundary of the XX-XXI centuries. The concert and pedagogical activities of M.F. Brovchenko and her disciples was very conducive to their practical implementation for the sake of preservation of variety-performing traditions of the Ukrainian vocal school, as well as for presentation the multi-genre legacy of composers in the national and foreign musical informational environment. The numerous victories at international and all-national competitions of singers and festivals within the period between 1990 and 2013 testify to it.

Key words: musical regional investigations, the Nizhyn's performance vocal school, culture activities, musical environment.

УДК 784.4; 314.743

Карась Ганна Василівна
кандидат педагогічних наук, доцент

ПІСЕННИКИ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ БУТТЯ ФОЛЬКЛОРУ В СУЧАСНУ ЕПОХУ

У статті здійснено огляд, характеристику та значення співаників та пісенників українців Румунії другої половини ХХ ст. як джерела вивчення буття фольклору в сучасну епоху. Виокремлено постаті дослідників фольклору регіону впродовж вказаного періоду, відзначено внесок фольклористів України у збереження, дослідження та пропагування народної музичної творчості українців діаспори в Румунії.

Ключові слова: музичний фольклор, фольклористи, українці, співанники, пісенники, діаспора, Румунія.

До вивчення традиційної народної культури як вияву національної ідентичності привертає увагу ЮНЕСКО. У прийнятій восени 1989 р. на 25-ій сесії організації в Парижі "Рекомендації про збереження фольклору" говориться: "Традиційна народна культура становить сукупність заснованих на традиціях культурного співтовариства витворів, створених групою чи індивідуумами і визнаних як відображення прагнень співтовариства, його культурної та соціальної самобутності; ці зразки і цінності передаються усно, шляхом імітації чи іншими засобами. Форми включають, зокрема, мову, літературу, музику, танці, ігри, міфологію, обряди, звичаї, ремесла, архітектуру та інші види художньої творчості" [6, 3]. Таким ареалом збереження традиційної української народної культури є і Румунія.

Суспільно-політичні та соціокультурні умови буття українців впродовж останніх двох століть зумовили їх масову еміграцію з рідної землі, зміну статусу автохтонних жителів на маргінальні національні меншини у складі інших країн, в тому числі у сусідній державі Румунії. Якщо на Марамо-рощині українці є автохтонами з незапам'ятних часів, то в Банат і Добробуж вони емігрували в різний час і загальна їх чисельність в країні згідно з останнім переписом складає до 70 тисяч. Насправді, як стверджують дослідники, їх значно більше – до 250–300 тисяч [9, 3]. Основний склад емігрантів – це вихідці із Закарпаття (кінець ХІХ ст.), іншу частину складають українці із Східної Галичини (початок ХХ ст.). Незважаючи на сильні асиміляційні та суспільно-політичні процеси, українці в Румунії і сьогодні зберігають народнопоетичну творчість, зокрема пісні. Зацікавлення буковинським фольклором виказували видатні діячі краю Сидір Воробкевич (1836–1903) та Юрій Федькович (1834–1888), які записували українські народні пісні. Записом і вивченням музичного фольклору українців у Румунії займаються поодинокі дослідники з України (Іван Хланта, Кузьма Смаль), однак узагальнюючого дослідження з цієї проблематики ще не здійснено.

Метою нашої розвідки є огляд та характеристика співаників та пісенників українців Румунії другої половини ХХ ст. як джерела вивчення буття фольклору в сучасну епоху. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити ряд завдань: виявити співаники та пісенники музичного фольклору українців Румунії; здійснити їх огляд, характеристику та значення як джерела збереження і вивчення народної музичної творчості; виокремити постаті дослідників фольклору регіону впродовж вказаного періоду; відзначити внесок фольклористів України у збереженні, дослідженні та пропагуванні народної музичної творчості українців діаспори в Румунії.